

Briselē, 2022. gada 2. decembrī
(OR. en)

15473/22

LIMITE

ENV 1229
CODEC 1905
CLIMA 642

**Starpiestāžu lieta:
2022/0195(COD)**

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par dabas atjaunošanu – politikas debates

1. Komisija 2022. gada 22. jūnijā pieņēma priekšlikumu Regulai par dabas atjaunošanu.¹ Priekšlikuma mērķis ir vērst par labu Eiropas dzīvotnes, kas ir sliktā stāvoklī, un atgriezt dabu visās ekosistēmās, sākot no meža un lauksaimniecības zemes līdz jūras, saldūdens un pilsētu ekosistēmām. Saskaņā ar šo priekšlikumu, papildinot spēkā esošos tiesību aktus, tiks piemēroti juridiski saistoši mērķrādītāji attiecībā uz dabas atjaunošanu dažādās ekosistēmās. Izvirzītais mērķis ir – līdz 2030. gadam ar dabas atjaunošanas pasākumiem aptvert vismaz 20 % ES zemes un jūras teritoriju, bet līdz 2050. gadam tos paplašināt attiecībā uz visām ekosistēmām, kurām vajadzīga atjaunošana.
2. Komisija 2022. gada 7. jūlijā tiesību akta priekšlikumu un tam pievienoto ietekmes novērtējumu iesniedza Vides jautājumu darba grupai. Vides jautājumu darba grupa par priekšlikumu rīkoja diskusijas pēc būtības vēl 9 sanāksmēs. Pamatojoties uz šīm diskusijām un delegāciju iesniegtajiem komentāriem, prezidentvalsts sagatavoja pirmo kompromisa tekstu 1.–10. pantam² un apzināja divus jautājumus, par kuriem Padomei ir jāsniedz politiski norādījumi.

¹. Dok. 10607/22 – COM(2022) 304 final.

². Dok. 14884/22.

3. Lai Padomes (Vide) nākamajā sanāksmē 2022. gada 20. decembrī virzītu diskusiju par minēto tiesību akta priekšlikumu, prezidentvalsts ir sagatavojusi informatīvu dokumentu ar diviem jautājumiem, kas izklāstīti šīs piezīmes pielikumā.
4. Pastāvīgo pārstāvju komiteja tiek aicināta ņemt vērā prezidentvalsts informatīvo dokumentu un jautājumus un tos nosūtīt Padomei minēto politikas debašu perspektīvā.

**Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par
dabas atjaunošanu**

– Prezidentvalsts piezīme –

Dabas aizsargāšana jau gadu desmitiem ir bijusi Putnu direktīvas un Dzīvotņu direktīvas – kas ir Eiropas Savienības dabas saglabāšanas politikas pamats – būtisks elements. 2016. gadā publicētajā Dabas aizsardzības direktīvu atbilstības pārbaudes izvērtējumā ¹ tika secināts, ka plašākas ES biodaudzveidības politikas ietvaros tās joprojām ir ļoti aktuālas un derīgas paredzētajam nolūkam, bet to mērķu pilnīga sasniegšana būs atkarīga no tā, vai izdosies panākt būtiskus uzlabojumus to īstenošanā.

Jaunākais Eiropas Vides aģentūras veiktais dabas stāvokļa novērtējums ² liecina, ka, neraugoties uz dažām cerīgām norisēm, tikai 15 % dzīvotņu un aptuveni 27 % sugu, kas aizsargātas saskaņā ar ES tiesību aktiem, liecina par labu saglabāšanās stāvokli. ES mēroga ekosistēmu novērtējumā tika konstatēts, ka ekosistēmu stāvoklis ES kopumā ir nelabvēlīgs. Ar papildu datiem un ziņojumiem, kas ir mūsu rīcībā, piemēram, *IPBES* Globālo novērtējuma ziņojumu par biodaudzveidību un ekosistēmu pakalpojumiem (2019) ³ vai *IPCC* sesto novērtējuma ziņojumu ⁴, fakti skaidri liecina par to, ka **progress, kas panākts, cenšoties apturēt biodaudzveidības izzušanu, ir ierobežots, un daba cilvēces vēsturē vēl nepieredzētā tempā pasliktinās globālā mērogā, savukārt daudzveidīgas, pašuzturošas ekosistēmas sniedz cilvēkiem daudzējādu ieguldījumu, kas ir būtisks, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un tās mazinātu.**

¹ Komisijas dienestu darba dokuments "Kopsavilkums par ES dabas aizsardzības tiesību aktu (Putnu direktīvas un Dzīvotņu direktīvas) atbilstības pārbaudi" (SWD(2016) 473 final).

² *State of nature in the EU – Results from reporting under the Nature Directives 2013–2018* (Dabas stāvoklis ES – saskaņā ar dabas aizsardzības direktīvām 2013.–2018. gadā sniegto ziņojumu rezultāti), Eiropas Vides aģentūra, 2020. gads.

³ *IPBES* (2019): Starpvaldību zinātnes un politikas platformas biodaudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā globālais novērtējuma ziņojums par biodaudzveidību un ekosistēmu pakalpojumiem ("*Global assessment report on biodiversity and ecosystem services*").

⁴ *IPCC* (2022): Klimata pārmaiņas 2022: ietekme, pielāgošanās un neaizsargātība | Klimata pārmaiņas 2022: ietekme, pielāgošanās un neaizsargātība (ipcc.ch).

Ārkārtīgi svarīgi ir koncentrēties uz biodaudzveidības aizsardzību, un šajā jomā gūtie rezultāti ir vēl vairāk jāattīsta un jāpilnveido. Tomēr, **ja mēs patiešām plānojam atgriezt biodaudzveidību uz atveseļošanas ceļa**, tad pasaulei un Eiropas Savienībai ir **jāpastiprina savi centieni un jāsniedzas tālāk ārpus aizsargājamām teritorijām, un jāpievēršas ainavām plašākā nozīmē.**

Visās jomās atzīta steidzama vajadzība rīkoties

Ņemot vērā neapmierinošo situāciju, **Eiropas Komisija** kā vienu no zaļā kursa galvenajiem elementiem 2020. gadā ir **pieņēmusi jauno ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam** ("stratēģija") un apņēmusies nākt klajā ar **priekšlikumu par juridiski saistošiem ES dabas atjaunošanas mērķrādītājiem**, lai atjaunotu degradētas ekosistēmas.

2020. gada oktobrī **Padome**, pilnībā apzinādamās, ka biodaudzveidības zudums un ekosistēmu degradācija, kā arī ekosistēmu pakalpojumu zudums rada tiešu un eksistenciālu apdraudējumu cilvēku dzīvībai un labklājībai, savos secinājumos ⁵ atzinīgi novērtēja stratēģiju un atzina, ka biodaudzveidības un ekosistēmu saglabāšanai, atjaunošanai un ilgtspējīgai izmantošanai ir potenciāls nest tiešu un netiešu ekonomisko labumu vairumam ekonomikas nozaru un ka visi uzņēmumi ir vai nu tieši, vai arī netieši atkarīgi no dabas kapitāla aktīviem un ekosistēmas pakalpojumiem. Tā arī atzina, ka – lai arī ES un valstu līmenī ir ieviesti tiesiskie regulējumi, stratēģijas un rīcības plāni biodaudzveidības un dabas aizsargāšanai un degradēto dzīvotņu un sugu populāciju atjaunošanai, mums ir **jāpastiprina dabas aizsardzība un atjaunošana**. Saistībā ar ekosistēmu atjaunošanu **Padome atkārtoti apstiprināja, ka ir vajadzīgi vērienīgāki mērķi dabas atjaunošanas jomā, un to, ka cita starpā ir vajadzīgi pasākumi biodaudzveidības aizsardzībai un atjaunošanai arī ārpus aizsargājamām teritorijām**. Secinājumos arī tika atzīta svarīgā saikne starp biodaudzveidības zudumu un klimata pārmaiņām, kā arī to attiecīgajiem risinājumiem.

⁵ Secinājumi par biodaudzveidību – nepieciešama steidzama rīcība – Padomes 2020. gada 16. oktobra secinājumi (Dok. 11829/20).

Eiropas Parlaments 2021. gada jūnija rezolūcijā ⁶ arī atzinīgi novērtēja jauno ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam un tās mērķu vērienīgumu un uzsvēra, ka stratēģijai ir pilnībā jāsasniedz tās mērķi. Lai to panāktu, rezolūcijā **tika prasīts paredzēt īpašus pasākumus, ar ko risinātu biodaudzveidības zudumu ārpus aizsargājamām teritorijām**. Komisijas apņemšanās izstrādāt tiesību akta priekšlikumu par dabas atjaunošanu, cita starpā saistošu atjaunošanas mērķrādītāju noteikšanu, tika ļoti atzinīgi novērtēta, un **tika uzsvērts, ka pēc atjaunošanas jāraugās, lai nenotiktu ekosistēmu degradācija**.

Pienemt izaicinājumu – rādīt piemēru

2022. gada 22. jūnijā Komisija pieņēma priekšlikumu Regulai par dabas atjaunošanu ("priekšlikums").

Priekšlikumā izvirzīts virsmērķis, proti, **ekosistēmu atjaunošanas ceļā veicināt pastāvīgu un ilgtspējīgu biodaudzveidīgas un noturīgas dabas ilgtermiņa atkopšanos ES zemes un jūras teritorijās**, kā arī palīdzēt sasniegt Savienības mērķus, kas izvirzīti attiecībā uz klimata pārmaiņu mīkstināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām, un izpildīt tās starptautiskās saistības.

Lai sasniegtu šo mērķi, priekšlikumā ir noteikti **vairāki saistoši atjaunošanas mērķrādītāji un pienākumi attiecībā uz daudzām dažādām ekosistēmām**, un tas rāda ceļu, kā līdz 2050. gadam ES atjaunot un uzturēt dažādas ekosistēmas un līdz 2030. un 2040. gadam sasniegt izmērāmus rezultātus. Priekšlikumu papildina arī īstenošanas satvars, kas domāts, lai mērķus pārvērstu darbībā, sagatavojot un īstenojot nacionālos atjaunošanas plānus.

Priekšlikums arī dod ES iespēju pasaules mērogā uzņemties vadību dabas aizsardzības jomā, jo īpaši, ņemot vērā Biodaudzveidības konvencijas Pušu 15. konferenci, kura ES Padomes Čehijas prezidentūras laikā norisinās Monreālā un kurā paredzams, ka 196 konvencijas puses, ieskaitot ES un tās dalībvalstis, vienosies par **globālo biodaudzveidības satvaru laikposmam pēc 2020. gada**.

⁶ Eiropas Parlamenta 2021. gada 9. jūnija rezolūcija par ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam: atgriezīsim savā dzīvē dabu (2020/2273(INI)).

ES plāno tiekties uz globālo 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanu saskaņā ar ES saistībām, kas izklāstītas stratēģijā, un panākt daudz striktāku īstenošanas, monitoringa un pārskatīšanas procesu.

Padome 2022. gada oktobra secinājumos ⁷ uzsvēra, ka globālajā biodaudzveidības satvarā laikposmam pēc 2020. gada ir jāiekļauj mērķrādītājs – pastiprināt rīcību degradētu ekosistēmu efektīvai atjaunošanai.

Pārdomas par vajadzību pēc skaidra un vienota dabas atjaunošanas satvara

Čehijas prezidentūras laikā priekšlikumu apsprieda desmit **Vides jautājumu darba grupas (WPE)** sanāksmēs, kurās visas dalībvalstis pauda vispārēju atbalstu teksta mērķiem. Delegācijas atzīst, ka dabas atjaunošana ir būtiska, jo īpaši, ņemot vērā steidzamo vajadzību pielāgoties klimata pārmaiņām un tās mazināt.

Prezidentvalsts Čehijas rosinātās diskusijas ļāva tekstu detalizēti izskatīt un deva iespēju dalībvalstīm paust savu viedokli par visiem pantiem. Sākotnējā viedokļu apmaiņā izkristalizējās vairākas svarīgas problēmas. Kopumā dalībvalstis aicina saglabāt **spēcīgu saskaņotību ar pašreizējo ES vides tiesisko regulējumu** un konkrētos priekšlikuma noteikumos nodrošināt skaidrāku saikni ar minēto regulējumu. Dalībvalstis arī uzsvēra, ka **būs vajadzīga elastība, lai tās varētu atspoguļot konkrētas valstu īpatnības**. Tika norādīts, ka īstenošanai būs vajadzīgi **ievērojami cilvēkresursi, kā arī finanšu resursi**, kas pašlaik nav pieejami vai ko vajadzēs būtiski pielāgot. Bija arī skaidrs, ka dalībvalstīm ļoti svarīgas ir definīcijas, jo teksta efektīvai un saskaņotai īstenošanai ir vajadzīga **vienota izpratne par tā noteikumiem**. Gan horizontāli, gan tehniski jautājumi tika apspriesti darba grupas līmenī, un daži no tiem tika atrisināti, tomēr priekšlikuma sarežģītības dēļ lielākā daļa tika atstāta turpmākai apspriešanai.

⁷ Konvencija par bioloģisko daudzveidību (KBD): KBD Pušu konferences 15. sanāksme (COP 15); KBD Pušu konferences 10. sanāksme, kas vienlaikus ir Kartagenas protokola par bioloģisko drošību pušu sanāksme (COP-MOP 10); KBD Pušu konferences 4. sanāksme, kas vienlaikus ir Nagojas protokola par piekļuvi un ieguvumu sadali pušu sanāksme (COP-MOP 4); (Monreāla, Kanāda, 2022. gada 7.–19. decembris) – Padomes 2022. gada 24. oktobra secinājumi (Dok. 13975/22).

Pamatojoties uz notikušajām diskusijām un delegāciju iesūtītajiem komentāriem, prezidentvalsts sagatavoja **kompromisa tekstu par 1.–10. pantu** ⁸, ko apsprieda Vides jautājumu darba grupas sanāksmēs 2022. gada 24. novembrī un 9. decembrī. Attiecībā uz daudziem tā elementiem pārskatītais teksts tika vispārēji atzinīgi novērtēts un nodrošināja labu turpmāko virzību, vienlaikus atklājot vairākas bažas, kas ir apzinīgi jārisina turpmākajās sarunās. Bija arī skaidrs, ka dažiem jautājumiem nāktu par labu politiskas norādes. Tādēļ prezidentvalsts ir apzinājusi divus tematus, kuriem Vides padomei jāpievēršas 2022. gada 20. decembrī, lai sniegtu norādes Vides jautājumu darba grupas turpmākajam darbam. Diskusijas sākumpunkti ir aprakstīti tālāk tekstā.

Kopīgs darbs nolūkā sasniegt ieceru vērienīgumu

Tas, ka daudzas delegācijas nav apstrīdējušas priekšlikuma vispārējo vērienīgumu, ir svarīgs signāls. Tajā pašā laikā tehniskās diskusijas liecināja par to, ka dalībvalstis nav vienprātīgas attiecībā uz savu viedokli šajā jautājumā. Dažas dalībvalstis uzskata, ka daži no priekšlikumā noteiktajiem mērķrādītājiem un pienākumiem, jo īpaši 4.–10. pantā, ir pārāk vērienīgi, galvenokārt tāpēc, ka pašreizējā institucionālā un finanšu sistēma (tostarp cilvēkresursu kapacitāte ar atbilstošām prasmēm un zināšanām) nav pietiekami pielāgota. Turklāt priekšlikuma īstenošana ierosinātajā termiņā nebūtu iespējama, ņemot vērā vajadzību pēc ciešas sadarbības un koordinētām darbībām vairākās svarīgās nozarēs (piemēram, mežsaimniecībā, ūdens resursu apsaimniekošanā, lauksaimniecībā, medību pārvaldībā, telpiskajā un pilsētu attīstībā un plānošanā).

Dalībvalstis arī norādīja, ka ekosistēmu vai saistīto rādītāju uzlabošanai būs vajadzīgs **ilgāks laiks**, kas dažkārt ir saistīts ar vajadzību iegūt atbilstošas zinātniskās atziņas. Ierosināto mērķrādītāju sasniegšana var būt sarežģīta arī dabisko apstākļu (proti, klimata pārmaiņu, invazīvu svešzemju sugu izplatīšanās) vai citu vispārēju sabiedrības interešu dēļ.

⁸ Prezidentvalsts kompromisa teksts par 1.–10. pantu – dokuments ST 14884/22.

Ir svarīgi paturēt prātā, ka **priekšlikuma pamatā ir gan Padomes, gan Eiropas Parlamenta apstiprinātie stratēģijas mērķi**, un ņemt vērā steidzamo vajadzību atjaunot ekosistēmas, uzlabot to stāvokli un mazināt klimata pārmaiņu ietekmi. Neraugoties uz visiem dalībvalstu centieniem, biodaudzveidības stāvoklis turpina pasliktināties. Šāda pasliktināšanās varētu izrādīties neatgriezeniska un izraisīt ekosistēmu sabrukumu. Nepieciešamība nekavējoties efektīvi pievērsties pašreizējam neapmierinošajam ekosistēmu stāvoklim ir priekšlikuma stūrakmens. Ieceru vērienīguma samazināšana varētu radīt vēl lielāku **nenoteiktību attiecībā uz to mūsu kopīgo centienu efektivitāti, kuru nolūks ir novērst turpmāku biodaudzveidības stāvokļa pasliktināšanos**, un tos apdraudētu, jo pieņemtie pasākumi ne vienmēr nodrošinātu vēlamo rezultātu, proti, uzlabotu ekosistēmu veselību un saistītos ekosistēmu pakalpojumus.

Tā kā galvenokārt daži no priekšlikumā noteiktajiem uz rezultātiem balstītiem pienākumiem patiešām varētu būt grūti sasniedzami, nacionālajiem atjaunošanas plāniem būtu jānodrošina vajadzīgā **elastība valsts līmenī**. Ierosinātie mērķrādītāji un pienākumi kopumā ļauj ņemt vērā īpašos apstākļus dalībvalstīs (piemēram, nosakot apmierinošus rādītāju līmeņus, nosakot labvēlīgu atsaucis platību konkrētu veidu dzīvotnēm vai dzīvotņu un sugu pietiekamu kvalitāti un daudzumu) un pamatoties uz saglabāšanas stāvokļa novērtējumiem, kas veikti saskaņā ar dabas aizsardzības direktīvām. Tas, ka, ņemot vērā rīcības steidzamību, šī elastība tiek izmantota pilnībā, var rādīt ceļu uz priekšu.

Nodrošināt, ka ieguldījumi atmaksājas

Ar priekšlikumu dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, ka teritorijas, kurās ir sasniegts labs stāvoklis un kurās ir sasniegta pietiekama sugu dzīvotņu kvalitāte, un teritorijas, kurās sastopami konkrēto dzīvotņu veidi, **nepasliktinās**. Šāda pienākuma mērķis ir nodrošināt **efektīvu aizsardzību gadījumos, kad tiek piemērots dabas aizsardzības direktīvu režīms, proti, saglabāšanās stāvokļa uzlabošana vai saglabāšana**, kā arī nodrošināt atjaunošanas pasākumu ilgstošu ietekmi un to, ka **gadījumos, kad šajos pasākumos ir investēti resursi, šie resursi netiek devalvēti**.

Ierosinātā koncepcija ir **prasīga, ciktāl ir runa par uzraudzību un novērtēšanu, kā arī attiecībā uz plašiem pārvaldības pasākumiem, kas būtu jāievieš visās teritorijās, kurās dzīvotņu veidiem vai sugu dzīvotnēm ir nepieciešama uzturēšana, lai nodrošinātu to ilgtermiņa pastāvēšanu labā stāvoklī.** Izmaksas, kas saistītas ar stingru prasību par nepasliktināšanos ārpus *Natura 2000*, ir grūti novērtēt, bet ir paredzams, ka tās būs ievērojamas gan tiktāl, ciktāl ir runa par šīs prasības īstenošanu (pārvaldot tiesības uz zemi un īstenojot nepieciešamo administratīvo un tiesisko sistēmu), gan ciktāl ir runa par tās izpildīšanu praksē.

Tomēr ir skaidrs, ka šim **pienākumam ir liela nozīme priekšlikuma darbības jomā, kā arī liels potenciāls būtiski veicināt dabas aizsardzības direktīvu mērķu sasniegšanu saistībā ar attiecīgo dzīvotņu veidu un sugu dzīvotņu labvēlīga saglabāšanās stāvokļa sasniegšanu vai saglabāšanu valsts mērogā.** Šo parādību stāvokļa novērtējums jau tiek veikts valsts līmenī saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu, tādējādi centieni, kas saistīti ar principa par nepasliktināšanos piemērošanu, šajā jomā būtu pozitīvi atspoguļoti. Fakti liecina, ka pat tad, ja *Natura 2000* tīkls ir svarīgs instruments, kas veicina labvēlīgu saglabāšanās stāvokli, tas nebūt nav pietiekams, lai sasniegtu stratēģijā noteiktos mērķus.

Tomēr priekšlikumā ir paredzēti **iespējamie veidi, kā atkāpties no** nepasliktināšanās principa. Prezidentvalsts savā kompromisa tekstā ir arī ierosinājusi **pāriet no pienākuma, kas balstīts uz rezultātiem, uz pienākumu, kas balstīts uz centieniem,** galveno uzmanību pievēršot pasākumiem, kas jāievieš, lai novērstu stāvokļa nepasliktināšanos. Diskusiju laikā tika ierosināta arī alternatīva, proti, "nekādas neto pasliktināšanās" (*no net deterioration*). Tā kā daudzas dalībvalstis aicina priekšlikumu saskaņot ar pašreizējo ES *acquis* kopumā, šo svarīgo sinerģiju ar dabas aizsardzības direktīvām nevajadzētu atstāt novārtā. Tāpēc turpmākajās diskusijās tehniskā līmenī galvenā uzmanība būtu jāpievērš iespējai izmantot atšķirīgu formulējumu vai – vajadzības gadījumā – precizēt atkāpes iespējas.

Lai sarunas virzītu uz priekšu, ministri tiek aicināti apmainīties viedokļiem par šādiem jautājumiem:

1. *Nemot vērā to, ka ir atzīta steidzamā nepieciešamība risināt visuresošo biodaudzveidības krīzi, kā arī lai palīdzētu risināt klimata pārmaiņu radītās problēmas un to ietekmi uz sabiedrību un ekonomiku, – vai uzskatāt, ka priekšlikuma ieceru vērienīgums un ierosinātais grafiks ir piemērots šīs divējādās problemātikas risināšanai?*
2. *Paturot prātā "nepasliktināšanās" principa vispārējo sinerģiju ar dabas aizsardzības direktīvām, – vai to uzskatāt par piemērotu risinājumu, lai nodrošinātu veselīgu ekosistēmu ilgtermiņa ieguvumus vides un sociālekonomiskajā jomā un investēto resursu ilgtspēju?*

Uzstāšanās: 3 minūtes katrai dalībvalstij
